

בס"ד
לקראת שבת
סוף שבוע ומז

חג פסח גליון מס': 303
עלון לקראת שבת במהדורה
נרחבת ומיוחדת ל"זמן חרותנו"
יד' ניסן תשע"ח

עכשיו גם אני מבין
בלעדי: מאקור ראשון

מאמר ליל
אמונה
מזווית אחרת

מקבץ טעמים מרתקים ומיוחדים בענייני ליל הסדר והגדה של פסח
מדוע בליל הסדר יש רק ארבע קושיות?
עמ' 11

מועדי קדשך לאופק בני ברק

ערב פסח סו"ז אכילת חמץ מג"א לחומרא: 9:40 מג"א: 10:11 הגר"א: 10:41

זמני השבת הדלקת נרות: 6:37 צאת השבת: 7:36 רבינו תם: 8:11

יו"ט שבעי של פסח הדלקת נרות: 6:41 שקיעת החמה: 7:03

זמני השבת פרשת שמיני הדלקת נרות: 6:42 צאת השבת: 7:41 ר"ת: 8:16

דבר המערכת

חג פסח, הנה הוא כבר הגיע, אחרי כל כך הרבה הכנות, קניות, ריצות לסופר הלוך ושוב – וזאת מבלי להעלות זיכרון שאר החנויות הגדושות בקונים... מקרצפים במרץ, כל סדק כל פינה, כולם כבר שבוע אוכלים בחוץ (בחדר המדרגות כמובן)...

בסופו של דבר, זה מגיע, עומדים אנו סביב שולחן החג, מתחילים ב"קדש", רק רוצים לנוח אחרי כל העבודה המפרכת הזו... ובאוויר מהדהדת לה שאלה שלא נותנת מנוח... "בשביל מה עשינו את כל זה"? "מה בעצם העניין הזה של 'חג פסח'?"

והתשובה, לפניכם: "והגדת לבנך", להעביר הלאה את סיפור יציאת מצרים...

מה זה אומר? זה אומר שהלילה הזה, על כל תוכנו וההכנות שקדמו לו שייך ל"ילדים"... שלנו...

מדי שנה אנו משננים לעצמנו: "אבק זה לא חמץ וילדים זה לא קרבן פסח"... צריך להקדיש להם קצת יותר, אפילו להקדיש להם קצת על חשבון הניקיונות...

לבוא לליל הסדר עם כח... "והגדת לבנך", והשנה קצת יותר בהידור...

מכאן תחילת כל השנה
בניין בית המקדש במהרה
בימינו אמן.

לכל קוראי עלון "לקראת שבת"
היקרים די בכל אתר ואתר

אנו מאחלים מקרב לב

**חג פסח כשר
ושמח**

יהי רצון שנזכה לאכול מן
הזבחים ומן הפסחים ולראות
בבניין בית המקדש במהרה
בימינו אמן.

מאמר לחג אמונה מזווית אחרת

איש עני התגורר בעיירה, עד כדי כך היה חסר כל, שבני העיירה שהיו עניים אף הם פתחו לבם ועזרו לו ביד רחבה ככל יכולתם.

יום אחד, המליץ לו ידיד כי שמוע הגיע לאזניו מעיר הבירה... ספינה ראשונה עומדת לצאת בעוד חמישה ימים אל עבר "הרי הזהב", מקום בו – על פי השמועה – הזהב מצוי כחול הים...

"ומה אתה רוצה ממני?"
שאל העני.

"אולי תקנה כרטיס, תפליג לשם – תחזור עשיר", אמר בהתלהבות.

"ומניין לי כסף לכרטיס הפלגה, כשאין לי פת לחם לילדי הקטנים?"

"כחבר אמת", אמר הידיד, "אני מוכן להלוות לך את הסכום הנחוץ ודירתך תהיה משכון..."

"בשום אופן!" מחה העני, "זה סיכון עצום! ומה יהיה על משפחתי אם לא אשוב..."

"רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו ואלו הן פסח מצה ומרור. פסח על שום שפסח המקום על בתי אבותינו במצרים. מצה על שום שנגאלו אבותינו במצרים. מרור על שום שמררו המצריים את חיי אבותינו במצרים..." (משניות פסחים י, ה. ומתוך ההגדה).

הנושא המרכזי, ובעצם ההגדה של פסח: "אמונה".

המצה נקראת בלשון הזהר הקדוש: "לחם של אמונה", כל סיפור יציאת מצרים, אנחנו מספרים על קושי

השעבוד, ואיך נגאלנו בזכות האמונה (ומי שלא האמין בגאולה מת במכת חושך) – מצוות היום "והגדת לבנך", נועד בשביל לחזק את האמונה...

אבל, מה זה אמונה? מה ההגדרה של אמונה?

זה מזכיר לי מעשה מדהים, שיוכל להמחיש לנו את התשובה...

המתכת הזהובה הכה נכספת אליה עשה
דרך כה ארוכה...

ואכן, הוא פסע כמה צעדים, באי
החדש, והנה משהו נוצץ מבין החולות
הזהובים...

"זהו הזהב", חשב בלבו, והוא לא
טעה, גוש זהב גדול מאד... במשך עשרה
ימים שהה באי "הרי הזהב", אסף אבנים
ומתכות מכל הבא ליד...

לאחר מכן הפליגה לה הספינה –
בחזרה לעירם, הוא כבר לא היה יכול

להתאפק, בדמיונו כבר ראה
את כל אנשים הכפר יוצאים
לקרתו, והוא בלבוש
עשירים, מעניק לכולם דינרי
זהב, הן עשיר הוא, בשבילו
זה כלום-כסף.

כמה ימים, לפני התאריך
המיועד בו היו אמורים
להגיע לעירם, משהו
השתבש בתוכניותיו...

גל עצום ששתף את
הספינה גרר אחריו סופה
חזקה, הספינה לא יכלה לה
ונשברה...

הוא לא היה מוכן לוותר על כל
החלומות שכבר הספיקו להתעכל במוחו
במשך החודשים האחרונים... ביד אחת

"אני לא אמרתי כלום... רק הצעה
טובה, זה הכל", סיכם הידיד, "רק
שדע, שאם בכל זאת תתחרט, תוכל
לבוא אלי עד מחר בשקיעה... גם
הנסיעה לעיר לוקחת זמן"...

העני, היה אכול מחשבות במשך כל
היום – האם כדאי לקחת את הסיכון?

בעצת אשתו, ובברכתה החליטו לקחת
את הזדמנות חייהם, זו יכולה להיות
הזדמנות להתעשר, וזו יכולה להיות
הזדמנות להישאר ללא קורת גג...

הוא בא אל שכנו-הידיד
והודיע לו כי הוא מוכן
לקבל את הצעתו...

לאחר חמישה ימים
בדיוק, של טלטלות הוא
היה על הספינה עם שק
ריק...

למה שק ריק?

אחרת לתוך מה הוא
יאסוף את כל הזהב? הא!

במשך שלשה חודשים
היטלטלה הספינה בין גלי
הים, שאיימו להטביע אותה
במים אדירים.

כשרגליו נחו על אדמת אי "הרי
הזהב", הוא חש איך שכל הסבל כבר
מאחוריו, הוא הביט כה וכה, מחפש את

לחפש מחסה... התחבא באיזה מערה,
כולו מלה תהיות ושאלות: "למה זה
קרה לי? למה???" הקנים
שקבצתי בשארית כוחות
לאוהל נשרפו... מה
חטאתי..."

בעודו מהרהר במה באשר
פקד אותו שמע קריאות:
"איפה אתה!"

הוא יצא בחוץ... מסוק
משטרתי המתין לו שם
כששני השוטרים עוזרים לו
לזוז...

"אתה יודע כמה זמן
אנחנו מחפשים אותך"!
אמרו השוטרים –

תפס את שק הזהב, וביד השנייה לפט
קרש מן הספינה ושחה... להיכן שיוביל
אותו הבורא...

לאחר כמה שעות של
שחייה מייגעת ומייאשת
הוא כמעט השתכנע לעזוב
את שק הזהב, אבל רגע
לפני הוא ראה פני אדמה
באופק – כנראה אי...

הגיע לאי, חצי מעולף
נפל על אדמתה, מיואש
ומדוכה... עד שכבר נסע,
מישכן את ביתו... כעת
חוזר הוא להיות עשיר
גדול, ברגע האחרון הוא
מוצא את עצמו באיזה אי

בודד, מה יהיה עליו, על חלומותיו, על
בני משפחתו שישארו ללא קורת גג...

השמש עמדה לשקוע... פתאום הוא
נזכר שכאן, על אי בודד, לא כדאי
להישאר בלילה ללא קורת גג כל-שהיא,
חשוף לפגיעת חיות משחרות לטרף...

בכוחותיו הדלים, קיבץ ערימת קנים,
חתך, מדד, שבר, הדביק הכל ביחד
ונשכב שרוע מתחת...

לאחר ארבע ימים, בלילה התחוללה
סופה עזה, הרוחות זעמו, הגשם ירד
וברק פגע בדיוק באוהל הקנים שלו...
הכל התחיל להתלקח, הוא מיהר לצאת

"למה רק עכשיו נזכרת להדליק
אש"?

מסתבר שהאסון הנורא, התברר
כ"אות חיים" ופתח הצלה...

מה זה ליל הסדר?

מה זה אמונה? אתם שואלים.

אמונה פירושו: "לא להסתכל על
ההווה – על מה שקורה עכשיו, לראות
את העתיד – אנחנו מאמינים שהקשיים
האלו יגוררו בעקבותיהם ימים טובים..."

משה רבינו מבקש מה' יתברך:
"הראני נא את כבודך" (שמות לג, יח).

“מרור, פסח ומצה”. שכן מה היה לפני
מה? קודם מרור – שיעבוד מצרים. אחר
כך, פסח – ביד’ לקחו את הקרבן.
ולאחר מכן בטו’ יצאו ממצרים והכינו
מצות...

משיב הצל”ח: הוא אשר דברנו... מי
שחושב שבתחילה היה ‘מרור’ אינו אלא
טועה!

השיעבוד הזה לא היה
מרור, בסופו של דבר הוא
קיצר להם את הגלות ב-190
שנה – המרור היה התשתית
לגאולה –

זה רק נראה לך מרור...

ולכן אמר רבן שמעון בן
גמליאל שמי שלא אמר ג’
דברים אלו ובסדר הזה: “לא
יצא ידי חובתו” – זה בעצם
החובה של פסח, של כל
הלילה הזה, להבין להפנים,
לדעת ולזכור –

לא להסתכל על ההווה!

עכשיו יש קושי, יש ‘מרור’, אבל זה רק
נדמה לנו שמדובר ב’מרור’...

עוד יבואו ימים טובים, ואנחנו נהיה
עדים שאותו מרור היה כל כך מתוק –
וכבר שקע בים של חרוסת...

חן כסר ושאו

שכס: זשא אשה 67

אומרים חז”ל (ברכות ז.): ביקש משה
לדעת מדוע צדיק ורע לו, רשע וטוב
לו?

השיב לו ה’ יתברך (שמות לג, כג):
“וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרְאוּ” –

לספר לך עכשיו בהווה – בזמן
הנסיון, למה קורה כך, ומדוע זה סובל
כך, אני לא יכול, אבל אם אתה רוצה

לקבל זריקת עידוד ומרץ
תסתכל על “אחורי” –
תחזור לאחור אל קשיים
שכבר עברת, אל נסיונות
שהובילו להצלחה גדולה,
דברים שבעבר ראית עליהם
איך שהיו לטובה...

הצל”ח שואל: מה זה
שרבן שמעון בן גמליאל
אומר ש”כל שלא אמר
שלשה דברים אלו בפסח לא
יצא ידי חובתו ואלו הן פסח
מצה ומרור”...

יש כאן כמה שאלות:

א. מה זה שכתוב “לא יצא ידי חובתו”
די היה לומר “לא יצא”, האין זה ברור
מספיק?

ב. אם כבר אתה אומר שג’ דברים אלו
חשובים כל כך, הסדר היה צריך להיות

עובדות ומנהגים

עובדות והנהגות שנאספו על גדולי ישראל
על חג הפסח ושאר דברים הנוגעים בו.

מוציא מצה

מסופר על הרה"ק רבי חנוך העניך מאלקסנדר זצ"ל. פעם אחת פרצה מחלוקת בין שני אנשים שאליהם הצטרפו עוד אנשים, זה לטובת זה וזה לטובת זה, כל צד טען שזו מחלוקת לשם שמים.

אמר להם הרב: דעו, כתוב שהמצה עושה מחלוקת שמגרשת את הטומאה כיון שהמצה מסמלת ענוה, שהרי היא מסתפקת בקמח ומים בלבד ללא תוספות. ומה גם שהמצה לא רוצה לתפוח ובוזה מראה על ענוה. ולכן, אם אתם רואים שהמחלוקת מתנהלת בענוה וכבוד זה לזה הרי שיש כאן מחלוקת לשם שמים אבל אם אתם רואים שהמחלוקת מתנהלת בגאווה ורמיסת השני הרי שמחלוקת זו אינה לשם שמים.

שולחן עורך

אמר רבי נתן מאיר וונטפויגל, המשגיח דליקווה: מהו "שולחן עורך"? שהאדם הוא שיערוך את השולחן, ולא להפך. רואים אנו אדם יושב ליד גמרא, ראשו צלול והבנתו בהירה, וכשהוא הולך לאכול – לפתע מתבלע על ישוב דעתו, והוא מתבטל לצלחת, הולך בה לאיבוד.

בדיקת חמץ

ביג' ניסן, יום לפני בדיקת חמץ, ניגש אברך ירא שמים, לשאול את הרב שך: "האם אפשר לעשות בדיקת חמץ בפנס?" שאלו הרב שך: "איך אבא שלך עשה בדיקת חמץ?" "עם נר", השיב.

שאלו הרב שך: "אם אבא שלך עשה עם נר, מדוע אתה רוצה לעשות עם פנס?" ענה האברך: "אומרים שעם פנס רואים יותר טוב בחורים ובסדקים..." הרב שך ליטף את ידו ואמר: "ואתה תראה יותר טוב מאבא שלך"?!...

מגיד

הרב סלמן מוצפי זצוק"ל הנהיג בביתו שההגדה נקראת על ידי כל המסובים כל אחד בתורו, אנשים, נשים, גדולים גם קטנים, וכל אחד קרא קטע, כשהוא מדי פעם מפרש פירוש יקר ונאה...

הקטעים "ברוך המקום" ו"והיא שעמדה" נאמרו על ידו בקול רם חוצב להבות אש.

(דרך קדושים" עמ' 54)

עכשיו גם אני מבין

מצב, ולי אין אפשרות לשנות אותו."

יצאתי מאוכזב ומיואש, לא בגלל שהפסדתי את העבודה, אלא בגלל הסיבה שגרמה לכך...

יצאתי הרי להילחם ולהגן על ארצי ועל עמי, ובמקום לקבל אות גבורה ועיטור ניצחון, פוטרתי מעבודתי...

מיואש החלטתי לנסות את מזלי בארצות הברית, אז עוד היו כאלה שהאמינו שמתגלגלים שם דולרים ברחובות.

כשהגעתי לשם הבנתי שנשענתי על אמונות טפלות. מסתבר כי מרבית האוכלוסייה עובדת קשה מאד כדי להשיג את פת לחמה, הומלסים רבים הסתובבו ברחובות, כשבקושי רב הם משיגים את פת לחמם.

בימים הראשונים, ישנתי על ספסל באיזו סמטה חשוכה, כי בשאר המקומות הכל היה תפוס...

המשרה אצל אותו איש ציבור ולקפוץ היישר אל חזית המלחמה.

לאחר שלשה חודשים חזרתי מהמלחמה, בחזרה אל משרתי הקבועה.

ניגשתי אליו, ובשרתי לו שאני יכול לחזור ולעבוד שוב כעוזרו האישי.

"יפה מצידך" אמר בצנינות, "ומה אתה חושב, שאני אשאר לבד ללא עוזר?" "למה אתה מתכוון?" שאלתי בהססנות

"אני מתכוון לזה שמצאתי מישהו אחר במקומך, עכשיו אני כבר לא צריך אותך. וכל מה שנתר לי, זה לאחל לך 'בהצלחה' במקום העבודה החדש שתמצא לך ו... וכל טוב," סיים נחרצות.

"אבל אתה לא יכול לעשות לי את זה", ניסיתי לומר, "אתה וודאי מבין שזו לא אשמתי שנקראתי להילחם בחזית".

"אני בהחלט מבין אותך, ומצטער בצערך. אבל זה

נולדתי בצרפת. הייתי בגיל עשר כשהורי החליטו לעלות ארצה, אמנם אין לי הרבה זכרונות מצרפת אבל השפה הצרפתית שגורה על לשוני.

הורי היו שומרי מסורת, כזה שהאבא עושה קידוש בליל שבת, הולכים לבית כנסת ביום כיפור, אבל חוץ מזה לא היה לי רקע דתי.

בגיל עשרים התחלתי לשמש כיד ימינו של אחד אישי הציבור המפורסמים ביותר באותה תקופה, בשל היותי בקי בשפה הצרפתית, מה שגרם לכך שנבחרתי ברוב קולות וללא מתנגדים – שלא תחשוב שאף אחד לא רצה, פשוט אף אחד מממי שרצה לא שלט כל כך בשפה הצרפתית.

עבדתי כמה שנים, וקבלתי משכורת שמנה יחסית לשנות ה-80.

לאחר תקופה פרצה מלחמת "שלום הגליל" ואני הייתי מוכרח לעזוב את

לאחר כמה ימים מצאתי עבודה בתחנת דלק.

זו הייתה עבודה טובה, יחסית למה שסבלו אחרים. תנאי העבודה היו, שאני אעבוד מהבוקר ועד הערב בתחנת דלק – אתדלק מכוניות, ובתמורה אקבל ארוחת בוקר וערב ומקום לינה בחדר צדדי שהיה בסמוך.

במשך שלושה שבועות אני עובד מהבוקר ועד הערב – מתדלק מכוניות. המצב הנפשי בו הייתי שרוי, רק העיב על מצבי הכללי שגם ככה היה ירוד.

בכיתי לה' יתברך, פשוט כך... אף אחד לא ראה... אמנם לא זכיתי להכיר אותו יותר מדי מקרוב בימי נעורי, אבל תמיד אמרו לי שה' שומע תפילתו של כל יהודי, ושלא משנה מה הרמה הרוחנית שלו.

ואכן, למחרת החל המהפך בחיי.

הקדוש ברוך הוא שמע את תפילתי – ועוד איך...

בשעה 7:47 בבוקר, עוצר לו בתחנה רכב יוקרתי וממתין לתדלוק.

אני ניגש לתדלק את הרכב. הנהג מסתכל עלי, ואז פנה אלי בשאלה: "אתה יהודי"?

"כן"! השבתי בחיוב.

"ואתה עובד פה"?

"אין לי ברירה"!

"טוב, תקשיב", הוא פלט אנחה, "תארזז את חפצך ותבוא אלי הביתה... זו הכתובת", אמר והגיש לי כרטיס ביקור מהודר.

"אין לי מה לארוז", אמרתי בחצי חיוך.

"אז בא תעלה לרכב"...

בימים

הראשונים, ישנתי

על ספסל באיזו

סמטה חשוכה, כי

בשאר המקומות

הכל היה

תפוס

התארחתי בביתו כחודש ימים, ולאחר מכן, כבר שכרתי לי דירה משלי. הוא פשוט מצא לי עבודה כ"מתחזק בריכות". משום מה כמעט ולא היו יהודים

שעבדו בתחום, מה שנתן לי ייתרון וגרם לכך שבתוך פחות מחודש צברתי מוניטין, אמינות וסכום כסף נאה... הקהילה היהודית, כך מסתבר, העדיפו להעסיק אותי דווקא, בשל היותי יהודי.

הוצפתי בעבודה מעל לראש, התחלתי להעביר עבודה לישראלים נוספים שהתחילו לעבוד תחת פיקוחי.

לאחר כשנה בה התבססתי כלכלית בצורה שאפילו לא חלמתי עליה הגיע רב מארץ ישראל לדרשת חיזוק, חבר ניסה לשכנע אותי ללכת...

לא הלאה אתכם בדיבורים מיותרים, הלכתי לכנס, הושעתי, התחזקתי ולאחר תקופה קצרה שבתי בחזרה ארצה...

והיום... היום אני אברך כולל יום שלם, יש לי – ברוך ה' – משפחה גדולה, ועכשיו גם אני מבין –

ש"הכל היה לטובה", עוד יותר ממה שחשבתי...

למען תספר

מבחר פרפראות
סיפורים ודברי
תורה לפי סדר
ה"הגדה של פסח"
ערוכים בחו ובטוב
טעם

קדש

"מועדים לשמחה"

כתוב בתורה "ושמחת
בחגך והיית אך שמח"
(דברים טז, יד)

אדם כל השנה כשהוא שמח
מרגיש שמחה, אבל כאשר הוא בא
לחג ומרגיש את שמחת החג, אזי הוא
מבין שהשמחה האמתית זה בחג
ובמצוותיו. שמחה רוחנית וטהורה.
ומשמחה זו ניקח אתנו למשך השנה
לידע מה היא השמחה האמתית ונשמח
שמחה אמתית.

כרפס

הכרפס גדל באדמה ומסמל, כי בשעת
גידולם היו שקועים באדמה, ולאחר
בשלותם – עולים על שולחן מלכים.
ישראל כן, היו שקועים בשעבוד מצרים,
אך לאחר יציאתנו לחירות, אנו נוהגים
מנהגי בני מלכים ובני חורין.

יחץ

לוקחים את המצה האמצעית
וחוצים אותה לשתי
חצאים. את החצי

את החצי

הגדול שומרים

לאפיקומן ואת החצי

השני מחזירים למקומה.

מדוע חוצים דווקא את

המצה האמצעית?

לומר לאדם שלא יהיה יותר

למעלה ולא יהיה יותר למטה אלא

באמצע.

כתיב: "כי כל שאור וכל דבר לא

תקטירו ממנו אישי לה'".

שאור ודבש אלו שתי דברים קיצונים

ביותר, שעור זה חמוץ ודבש זה מתוק.

לומר לאדם שלא יהיה יותר חמוץ אבל

גם לא יהיה יותר מתוק. וזה מה שבאה

לומר לנו חציית המצה האמצעית

שהאדם יהיה באמצע וכל דבר שיעשה

בגבול הטעם הטוב יעשה.

מגיד

"הא לחמא עניא די" סופי תיבות

בגימטריא "אחד", כי על ידי שיעבוד

מצרים קבלנו את אלהותו יתברך

ותורתו... (הגאון חיד"א, "פה אחד")

ארבע כוסות

בעניין שתיית ארבע כוסות.

איתא במשנה (פסחים צט:):
"אפילו עני שבישראל לא יפחתו לו
מארבע כוסות של יין, ואפילו מן
התמחוי". וכן כתב השולחן ערוך
(או"ח סימן תעב, סעיף יג) "אפילו
עני המתפרנס מן הצדקה ימכור
מלבושו או ילווה או ישכיר
עצמו בשביל יין לארבע כוסות".

כמה טעמים נאמרו מדוע שותים
דווקא ארבע כוסות.

א. דעת רבי יוחנן בשם רבי בניה
בירושלמי (פסחים י, א) כנגד
ארבע לשונות של גאולה שנאמרו
בתורה (שמות ו, ו-ז): "והוצאתי",

והצלתי", "וגאלתי", ולקחתי".

ב. דעת רבי יהושע בן לוי (שם)
כנגד ארבע כוסות של פרעה
המוזכרים בחלומו של שר
המשקים, כדכתיב (בראשית מ,
יא) "וכוס פרעה בידו... אל
הכוס... ואתן את הכוס" וכתביב
(שם, יג) "ונתת כוס פרעה בידו".

ג. דעת רבי לוי (שם) כנגד ארבע
מלכויות ששעבדו את עם ישראל
(פְּשָׁדִים, מדי, יוֹן, אדום).

ד. רבנן אמרי כנגד ארבע כוסות
של פורענות שעתיד הקדוש ברוך
הוא להשקות את אומות העולם,
וכנגדן עתיד הקדוש ברוך הוא
להשקות את ישראל ארבע כוסות
של נחמה.

ה. במטה משה (סימן תרז)
הביא ג' טעמים. כוס ראשון, אשר
בחר בנו בימי אברהם. כוס שני,
הודאה על גלות מצרים. כוס
שלישי, כנגד זמן הגלות, כוס
רביעי כנגד הגאולה העתידה.

ו. (שם) כוס ראשון, שנצלו
משעבוד מצרים, כי בראש השנה
בטלה העבודה מאבותינו
במצרים. כוס שני, יציאת מצרים.
כוס שלישי, שעשה בהם שפטים.
כוס רביעי, על מתן תורה.

פרויקט חג

כמה
טעמים

טעמים

ופרושים

בענייני הגדה

של פסח

ושותין יין" ... ואפשר נגד מה שהיו שותין יין אז, תיקנו חכמים ד' כוסות לדורות" (הגהות הרד"ל שם).

יא. בספר "בני יששכר" (חודש ניסן מאמר ד סוף אות ג) כתב: "ד' כוסות הללו הם כענין דוגמא לנו לד' פרשיות שבתפילין. כוס א' נגד "קדש" על כן מקדשין עליו אשר קידשנו במצוותיו. כוס ב' נגד 'והיה כי יביאך וכו' והיה כי ישאלך בנך' וכו', על כן כאן הבן שואל ומשיבין לו. כוס ג' נגד 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד', אין שום סיבה מסיבות העולם פועלת מבלעדי שיפעו ויכולתו והשגחתו. על כן נאמר בתורה 'ואכלת ושבעת וברכת' וכו', כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל', על כן מברכין ברכת המזון על כוס ג'. כוס ד' נגד 'והיה אם שמוע', בו מבואר שכר ועונש. על כן אומרים עליו 'שפוך חמתך אל הגויים'... להענישם כמעשיהם".

יב. "טעם למצות ד' כוסות כתב הגאון חיד"א, נגד ד' דברים טובים שהיו בהם בישראל בהיותם במצרים, שעל ידי זה נגאלו... ולפי זה יש לומר, כוס ראשון, זיכרון שלא שינו את

ז. (שם) כנגד ד' אותיות שבשם הוי"ה. רבינו בחיי (שמות יב, כג) מבאר את הדברים. כוס ראשון, של קידוש כנגד אות יו"ד בשם הוי"ה שהוא קודש. כוס שני שאומר עליו את ההגדה, והוא סיפור הנסים כנגד האות ה"א, שמשם נמשכים הנסים והמכות. כוס שלישי של ברכת המזון כנגד האות וי"ו שנקרא שמים ומשם בא המזון. כוס רביעי שאומר עליו שפוך חמתך כנגד ה"א אחרונה, שהיא מידת הדין.

ח. ארבע לשונות גאולה הם כנגד ארבע גזרות של פרעה (שמות רבה ו, ד).

ט. כותב ה"חתם סופר" (שמות ו, ו). ששה לשונות של גאולה נאמרו "והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי, והבאתי, ונתתי" ועל ד' הראשונים תיקנו חז"ל ד' כוסות, כי היה חירות לעולם. אמנם שנים האחרונים לא היה עדיין קשר של קיימא, עד לעתיד לבוא בעזרת ה'. ואולי לעתיד לבוא יתוספו ב' כוסות, נגד ב' גאולות הנ"ל הנוספות".

י. איתא ב"פרקי דרבי אליעזר (פרק מח) "כל אותו הלילה (של פסח במצרים) היו ישראל אוכלין

מקבל הרכבה עם שאינו מינו. וכך היו הנשים במצרים צנועות, ולא התייחדו אלא עם בעליהן.

יד. ב"עיון יעקב" (על עין יעקב ריש פרק ערבי פסחים) כתב: "אפשר דכוונת ארבע כוסות נגד ארבע מאות שנה שהיה נגזר עליהם שיהיו בגלות מצרים". טו. ועוד כתב שם: נגד ד' מלכויות, לכפר על ד' מיתות בית דין. ונגאלו בזכות ד' שמות הוי"ה.

אכילת הכרפס

כתב הרמ"א ב"דרכי משה" הארוך (סימן תעג, סעיף ו) בשם מהרי"ל שיש נוהגים שלא לאכול שום טיבול באותו הלילה מלבד טיבול הכרפס והמרור.

כמה טעמים לאכילת הכרפס:

א. בגמרא מסכת פסחים (קיד): מבארת הגמרא שטעם הטיבול הוא כדי שיהיה היכר לתינוקות וישאלו. וכתב ה"חתם סופר" שהתשובה אותה אנו משיבים לתינוקות על שאלתם היא: עבדים היינו לפרעה במצרים לכל עבודה בשדה, והיה רוב מאכלם שיירי ירק השדה, קישואים ודלועים

שמותם... על כן מקדשין על כוס זה ומברכין מקדש ישראל. כוס שני, זיכרון שלא שינו את לשונם. הנה לשוננו נגביר ושפתינו איתנו להלל בפה ולשון, ולספר הנסים והנפלאות אשר פעל הפועל ישועות. כוס שלישי זיכרון שהיו גדורים מן העריות, מברכין עליו ברכת המזון. 'כי אם הלחם אשר הוא אוכל', לישנא מעליא (בראשית לט, ו וברש"י). כוס רביעי, זיכרון שלא היו בהם דילטורין (לשון הרע, שלא הלשינו האחד על חברו) על כן אומרים עליו 'לא לנו ה' וכו', למה יאמרו הגויים (דילטוריא) איה נא אלקיהם (ובאמת אין בינינו דילטורין כי יודעים אנחנו), ואלקינו בשמים כל אשר חפץ עשה' על כן 'ישראל בטח בה' בית אהרן בטחו בה' ". וכן הביא ה"בני יששכר" (ניסן ו, א) בשם הגאון חיד"א.

יג. המהר"ל בספרו "גבורות ה'" (פרק ס) כותב: ארבע כוסות מכוונים כנגד ארבע אמהות, ומצטרפים לפסח, מצה ומרור שמכוונים כנגד שלשה אבות (כדאיתא במדרש). הטעם שהיין מכוון כנגד הנשים, הוא בגלל שהגפן הוא העץ היחיד שלא

ו. ה"בית חדש" (סימן תעג) כתב כי כרפס הוא רמז "ס' פרך", לרמז על שישים ריבוא ישראל שהשתעבדו בפרך. ועיין עוד לגאון חיד"א ב"ברכי יוסף" (תעג, יד).

ז. רבינו יוסף חיים כתב בספרו "בן איש חי" שנה ראשונה (פרשת צו, הלכה לב) שהחומץ בו טובלים את הכרפס הוא זכר למכירת יוסף שטבלו את כתונת הפסים שלו בדם. באותיות "כרפס" - "כר", האותיות האחרונות מן המילה "מכר", ואותיות "פס" שהם ראש המילה "פסים". ועיין שם רמז לטיבול המרור.

ח. עיין בשער הכוונות (דף פג.) מה שביאר שם בענין זה על פי הסוד ועיין בכל זה באורך וביתר ביאור בספר "פסח בציון" (עמ' רצג והלאה).

הטעם לטבול במי מלח כתב בספר "אוצר כל מנהגי ישורון" (עמ' 135) שהמצרים אסרו אכילת מלח, ואנו טובלים את הכרפס במי מלח לומר שאין אנו משועבדים למנהגי מצרים.

ועיין עוד בספר "פסח בציון" (עמ' רצה והלאה) טעמים נוספים.

ואבטיחים, ומרוב עוני היה עיקר סעודתם ירקות ולחם עוני. ועכשיו שגאלנו והוציאנו לרווחה, יש לנו לעשות זכר, להודות ולהלל.

ב. טעם נוסף כתב רבינו מנוח ז"ל בספר "המנוחה" (הלכות חמץ ומצה פרק ח, הלכה ב) שהכרפס הוא זכר לכתונת הפסים שעשה יעקב אבינו ליוסף הצדיק, אשר בסיבתה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

ג. ועוד כתב שם טעם נוסף שהכרפס הוא עשב המורה על ניצוח מלחמה וזה לא בסגולה, וישראל ינצחו אויביהם.

ד. וכתב שם טעם נוסף: כי לכרפס תולעת בנגעי האיברים וכתישתם ולהתיר ניפחם, וישראל היו נרדים במצרים בעבודת פרך והיו איבריהם נפוחים ונכתשים, והיו רגילים לאוכלו לרפואה, ולזיכרון זה פשט המנהג לאוכלו בליל הסדר.

ה. רבינו אשר מלוניל בספר "המנהגות" (דף כה.) שנוטריקון כרפס בהיפוך אותיות (מהסוף להתחלה) ה"ס" - סבלונות מצרים, והשלש אותיות - הן פרך והטעם סבלונות פרך. וכן כתב בספר "המנהיג" (הל' פסח עמ' תעד).

נחלקו הראשונים מתי יש לעשות את ה"יחץ".

הרמב"ם (פרק ח מהלכות חמץ ומצה הלכה ו) כתב שאחר שנוטל את ידיו לוקח שני ריקיין וחולק אחד מהם ומניח הפרוסה תוך השלם ומברך, ולדבריו חוצים את המצה קודם ברכת "המוציא". וכן משמע בדברי המרדכי (פסחים קיד.) והרא"ש (שם י, ל).

אולם בסדר רב עמרם גאון (סדר ההגדה), תניא רבתי (הלכות פסח), אבודרהם (סדר ההגדה), ספר המנהיג (הלכות פסח), מחזור ויטרי (סדר פסח סימן סה) הר"ן (פסחים קטו:) ובעל העיטור (קלד:) והריטב"א (ראש השנה כט. והלכות סדר ההגדה) כתבו שצריך לבצוע את המצה מיד לאחר אכילת הכרפס.

וכן כתב מהר"ם חלאוה (פסחים קטו:) בשם הרמב"ן וכן הוא בטור (סימן תעג) ובשולחן ערוך (שם, סימן ו) –

וכן להלכה שה"יחץ" הוא מיד לאחר אכילת הכרפס.

בענין חיוב נשים וגרים בסיפור יציאת מצרים. במשנה מסכת קידושין (פרק א משנה ז) אמרו חז"ל: "וכל מצות עשה שהזמן גרמה אנשים חייבין ונשים פטורות" וכו'. וכתב בעל "הלכות גדולות" (הלכות פסח) דאף על גב דקיי"ל דכל מצות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות, מכל מקום לענין פסח הני נשי מחייבין בכל מילי כדברי, לביעורי חמירא, ומיכל מצה, ומשתי ארבע כסי דחמרא. ע"כ.

בספר "החינוך" (מצוה כא) כתב שגם נשים חייבות בכל מצות הפסח. ויש מי שרוצה לומר שמדברי הרמב"ם בספר המצות (סיום מצות עשה) משמע שנשים חייבות בסיפור יציאת מצרים. וכן כתב מרן ב"שולחן ערוך" (סימן תעב, סעיף יד) וז"ל: "וגם הנשים חייבות בארבע כוסות ובכל המצות הנהוגות בלילה הזה". ע"כ. ומשמע שחייבות בקריאת ההגדה. ואף מדברי בה"ג שכתב דמחייבי בכל מילי כגברי, משמע כן. וכ"כ ב"משנה ברורה" (שם, ס"ק מה).

סנבי האפן
בסנבי האפן רבר
נאה ואתקבל

נשגר ברכת "מזל טוב"
למורנו הרב דק"ק נאראל
הרב אהרן שפירא שליט"א

לרגל אירוסי בנו המהולל, כליל
המעלות

שלמה זלמן שפירא הי"ו

יזכור בקרוב להקים
בית נאמן בישראל